

Toespraak Willem Nijholt | 2000

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Geel stof

Zij moest ons laten gaan,
Zoals bevolen.

Twee zonen

Die spelend nog de dag verdroomden
Werden ruw haar zorg ontnomen,
Duizend stappen bij haar vandaan.
Haar angst, haar traan
Hebben wij niet gezien,
We zij gewoon gegaan.

Vertrek

Ongeduldig wachtend,
In rijen opgesteld,
In zon,
In regen
En weer in zon.

Ingeladen.

Het vertrouwd gezicht
Verkleint zich.
De opgestoken hand
zakt langzaam neer.

Transport

Geroep, geschreeuw.
Bevelen,
Hard, snel en onverstaanbaar.
Bijeengedreven,
Een kudde jonge pinken.
Magere botten, holle ogen.
Opeduwd,
Klappen.
Uniformen, knallende stemmen, schel,
Van opgewonden bewakers.
Vrachtwagens.
Stof en stank,
Geraas.
Schudden, bonken,
Warme lijven, inschikken,
Inschikken, oppakken, trappen, bijten,
Vechten om een plekje op de bank.
Zweet, roet.

Grote broer

Een kudde.
We werden zonder zin
Uiteengedreven.

Hij was het laatst houvast.

Ik schreeuwde.

Gevangen in bevelen
Durfde hij niet om te zien
Toen zijn groep afmarcheerde.

Jongenskamp

De zon stond hoog en hard.
Magere vingers klauwden
De droge, rode grond.
Op onze hurken
Kruipend
Zochten wij met honderden
Beschutting tussen de jonge aanplant.

Terwijl de heersers in hun hol
Zingend het rijzen van de zon aanbaden,
Brak uitzichtloos en zonder einder
Mijn wereld open,
Werden mijn ogen zwart.

Honger

Magere mannen.
Een oud, afgeleefd beest,
Nauwelijks meer dan een karkas,
Sjouwt binnen door de poort.

Die avond
Klinken harde klappen.
Morgen, weet ik,
Eten duizend hongerigen,
Zo de bewaker wil,
Een half blikje soep,
Met koeienvel.

Overgave

Geel stof
Opgetrokken.
De Keizer, zeiden ze,
Was afgedaald,
En had zich prijsgegeven.

Blij gesproken zinnen,
Een vlag gehesen,
Meer koeien door de poort.

Het kamp,
Gesloten als voorheen,
Veranderde van binnen.

Meer leven,
Meer getier en ongeduld.
Wij bogen niet.
De heersers hielden stil
Nu blanken schreeuwden.

Blauw een verre berg.
Hij keek
En voelde een onzeglijk verlangen.
De stilte
Voor het nog niet geschreven woord.

Het zwerven

Zij kwamen weer bij elkaar,
Slordig op een hoop geveegd gezin,
Gebroken scherven
Van ruw heen en weer gesmeten aardewerk.

Vervreemd en nauwelijks welkom
Wist niemand zeker waar hij hoorde.
Dierbare woorden wilden niet komen,
't vertrouwd gebaar was lang vergeten.

Toen het eindelijk vrijheid was
En ieder gevangen bleef in eigen verhaal,
Viel alles uiteen,
Begon, zonder herkenning, het zwerven.